

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 228/16

KLAGER: Fredrikstad kommune
ADRESSE: Nygaardsgaten 14-16, 1602 Fredrikstad
PUBLIKASJON: Demokraten
PUBLISERINGSDATO: 18.08. og 04.09.2016
STOFFOMRÅDE: Politikk
SJANGER: Humor, satire
SØKERSTIKKORD: Kontroll av opplysninger, samtidig imøtegåelse, opplysning om bakenforliggende forhold
REGISTRERT: 06.09.2016
BEHANDLET I PFU: 20.12.2016
BEHANDLINGSTID: 034 dager
KLAGEGRUPPE: Off. etat
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER: Samtykke foreligger fra direkte berørte parter (ordfører og varaordfører)

SAMMENDRAG:

Demokraten brakte høsten 2016 flere satiriske videofilmer på sin hjemmeside med brodd på Fredrikstad kommune. Filmene var laget av filmskaperen Harald Zwart. To av disse filmene er innklaget til Pressens Faglige Utvalg.

Publisering **torsdag 18. august** med tittelen «**Kongen og reguleringsplanen**»
<http://www.demokraten.no/tv?videoId=6AD08850>

Her er den fulle teksten:

«**Kongen og denne gang regulereringsplanen. Enda et eventyr fra virkeligheten - dessverre.**

Langt mot nord ligger en liten by som heter Fredrikstad. I denne byen sitter en konge som heter Jon-Ivar. Forresten, dette vet dere jo. La oss komme til poenget. Denne historien handler om hvordan noen i Kong Jon-Ivars rike ikke behøver å følge lover og regler slik resten av oss må. (latter) Når man for eksempel skal bygge et bygg trenger man noe som heter en reguleringsplan. Dette er en fin plan som viser hundre prosent hvordan alt skal se ut. Det som er fint med en slik plan er at alle kan bli enige om hvordan ting skal se ut før det er bygget noe som helst. Demokrati heter det. Men demokrati er kanskje et fremmedord i Jon-Ivars kongerike.

Det var nemlig slik at noen bygget et bygg på et sted som het Tankodden. Feiende

flott ble bygget. Det var bare ett problem. Reguleringsplanen, som altså alle kunne studere, sa en ting. Men det som ble bygget viste seg plutselig å bli noen helt annet. På samme måte som når du på en restaurant bestiller en biff, men plutselig blir servert en fisk. Tankodden skulle nemlig bli små søte stuer, men ble i stedet store firkantede bokser. Og det er jo like rart som det med biffen og fisken. De som bygde var veldig fornøyd fordi de tjente mye mer penger på disse store firkantene enn de små røde stuene som var i reguleringsplanen. Og ikke bare det, i tillegg var disse rare boksene både høyere og større enn hva som var lovlig. Men det var ikke noe problem for Kong Jon-Ivar. Han hadde en kjempeide. - Vi bare gjør om reguleringsplanen etterpå slik at den passer til bygget, sa han, og lo godt. (latter). Kaller man fisken en biff så blir den jo til en biff, ikke sant. Alt dette er kanskje ikke så overraskende når man ser hvem som stod bak bygget. En av dem heter Roy Jakobsen. Roy Jakobsen jobbet i selskapet som laget bygget, men samtidig satt han pussig nok også i kommunen og bestemte at ikke man ikke trengte å følge reguleringsplanen. Slik kunne selskapet han jobbet i tjene mye mer penger (latter).

For de av dere som ikke husker Roy fra forrige episode, er det altså han som hadde gjort så mye ugagn i kommunen at noen mente han egentlig burde blitt satt i fengsel. Men i stedet syntes sheriff Ole Petter så synd på ham at han ga ham en ny konsulentjobb i kommunen med samme lønn som han hadde hatt tidligere. Det er jo ikke så lett å leve på mindre enn 800 000 i året for en kar som Roy Jakobsen. Super: «- Jakobsen har ingen formell utdanning til å bære tittelen. - Stillingen aldri utlyst offentlig, men «gitt» bort. - millionlønn tilsvarende RTD-sjef. - stillingen ble hasteopprettet av rådmann etter oppsigelse. - en stilling mer lik en «fallskjerm» for tjenesteforsømmelse».

Nå ligger byggeklossene til Roy der nede i vannkanten. Nå er det nesten ingen som husker hva som kom først, reguleringsplanen eller bygget. Så lenge de stemmer overens kan Kong Jon-Ivar sove godt om natten. Stoltenbergs stemme. «-Jon-Ivar han er et fantastisk menneske, som har lang politisk erfaring.»

Og pussig nok, selv den dag i dag er det ingen som har fått et eneste klask på lanken for å bygge noe helt annet enn det alle i byen ble enig om. Heller ikke Roy Jakobsen, som i stedet får 800 000 i lønn av dine skattepenger. Saken er biff, som det heter. Eller kanskje den er falt i fisk. Vi vet ikke helt. Men ett fett er det uansett ikke. Ikke for dem som tro på demokrati, ryddighet og skikkelighet. For det har sin pris. Den prisen alle vi andre betaler, som lever i den villfarelse at lover og regler er til for å etterleves. Selv om man jobber i en kommune.

Super: »Jon-Ivar Nygård er i ferd med å gjøre akkurat det samme som på Tankodden med Husebukta saken. Det som startet som hotellrom, er nå blitt seksjonerte privathytter i strandsonen. Jon-Ivar Nygård er også i ferd med å gi fler dispensasjoner i Sleipnersaken på Gressvik enn hele Tankodden tilsammen. Jon-Ivar Nygård lærer visstnok aldri...»

Publisering søndag 4. september med tittelen «Kongen og visekongen»:

<http://www.demokraten.no/tv?videoId=F766B6B8>

«Fortellerstemmen: Enda et eventyr fra virkeligheten. Atter en gang, langt mot nord, ligger en liten by som heter Fredrikstad. I denne byen sitter en konge som heter Jon-Ivar.

Super: Ordfører i Fredrikstad, Jon- Ivar Nygård

Fortellerstemmen: Dere kjenner jo alt dette nå. Denne gangen handler det ikke så mye om kong Jon-Ivar, men om hans såkalte visekonge, Kari.

*Super: Kari og Ridder Frode
Varaordfører i Fredrikstad, Kari Agerup*

Fortellerstemmen: Dronning blir vel egentlig det. Men vi kaller henne for visekonge fordi det er hun som tar over dersom kong Jon-Ivar skulle forsvinne. Noe som sikkert aldri kommer til å skje. Og, uansett, i Fredrikstad renner en flott elv, Glomma.

Super: Glomma

Fortellerstemmen: Og de heldige er de som har fått lov å bygge restauranter og andre fine tilbud til folkene langs elven. Så gjeve er disse tomtene at alle har lyst til å bygge der. Nå var det en tomt der et hus nettopp hadde brent ned. Mange hadde lyst på denne tomten. Den var så fin at mange kalte den "indrefiletten". Den lå i midten av alle aktiviteter, med massevis av besøkende som kom fra begge retninger. En dag dukket det opp en flott ridder. Han het Frode.

Super: Frode Kværneng, styreleder Fredriksborg Eiendom AS

Fortellerstemmen (som Kverneng): "Jeg har en ganske dårlig tomt et annet sted i byen, jeg ikke kan bruke til noe som helst, og jeg er villig til å gjøre kommunen den tjenesten å bytte min dårlige tomt mot denne fantastiske tomten langs elven, uten at det koster noen penger for meg".

"Det var en feiende flott ide", sa visekong Kari og løp til kong Jon-Ivar med forslaget. Kong Jon-Ivar svarte: "Hva, skal vi bytte bort den flotteste tomten i Fredrikstad mot en dårlig tomt som ingen har noe bruk for?"

"Ja!", svarte visekong Kari entusiastisk. "Det heter makeskifte på juridisk språk, så det er ikke ulovlig".

Kong Jon-Ivar tenkte seg om. "Hvem er denne karen som foreslår noe slikt?", spurte han. "Det er en flott kar som heter Frode", sa Kari og blunket. Og da forsto kong Jon-Ivar det hele med en gang. Fordi denne ridder Frode var nemlig kjæresten til Kari. "Ok", sa Jon-Ivar. "Men da må han bygge et litteraturhus for oss på en annen tomt like ved". Kong Jon-Ivar hadde nemlig hørt at mange andre byer hadde et litteraturhus, og det hørtes så veldig fjongt ut. Da fikk man kanskje besøk av statsledere, som for eksempel sin helt, Jonas. Og da økte også kanskje sjansene for at Jon-Ivar kunne bli valgt inn i ledelsen av noe enda større? "Et litteraturhus må vi ha", sa kong Jon-Ivar, som nok hadde glemt at rett borte i gata lå byens store og flotte bibliotek.

Men det var kanskje ikke så rart, fordi han hadde så mye å gjøre til enhver tid at han sjelden hadde tid til å lese bøker. Og dermed var det ingen andre som fikk anledning til å by på den flotte tomten ved elven, bare kjæresten til visekongen. Før hun løp og fortalte den gode nyheten til kjæresten, Frode, ga kongen henne et lite tips. "Pass på å melde deg inhabil, så det ser ut som du ikke har noe med dette å gjøre".

"Inhabil" betyr på røverspråket at man vet så mye om det som foregår at man velger å se en helt annen retning når noen bestemmer noe.

Faksimile fra Demokraten, 19. april 2014: Agerup erklært inhabil...

.....men fortsatte debatten på facebook

Fortellerstemmen: Og selv om man vet alt som foregår, for sikkerhet skyld sier: "Dette vil jeg ikke vite noe om, fordi jeg vet så mye om det": At det er fornuftig forstår jo alle.

Dermed var det ingen som protesterte. Og hvis de hadde gjort det, ville Roy Jakobsen kommet og sørget for at de ikke kunne protestere lenger.

Super: Roy Jakobsen

Fortellerstemmen: Det forteller jeg mer om i en annen episode. Hvem Roy er?, sier du .For de av dere som ikke husker Roy, så er det altså han som fikk en ny jobb som han egentlig ikke var kvalifisert til, men som han likevel fikk slik at han kunne fortsette med samme lønn på 800.000, fordi sheriff Ole Petter syntes så synd på ham, etter at alle i byen var så sinte, etter at Roy hadde unnlatt å betale moms og vært slem mot varslere og ble anklaget for å ha løyet i retten og alt det der.

Super (over bilder av Roy Jacobsen): flere politianmeldelser mot ham anklaget for å lyve i retten, har trakassert varslere, slettet varsler-epost på en avdød's PC

"fikk" stilling han ikke var kvalifisert til, har ikke riktig utdannelse, stillingen ble aldri utlyst, tjener 880.000 i året som "spesialrådgiver"

JUKSET MED MOMS

Fortellerstemmen: Nå husker dere vel Roy? Uansett, Kari og Frode fikk begge hva de ville på den flotteste tomten i byen. Og kommunen satt igjen med en annen tomt i bytte, som de lot som de hadde VELDIG bruk for. Men ikke har gjort noe som helst med ennå. Sheriffen foreslo hundepark, tror jeg.

Faksimile fra Fredrikstad Blad, 25. februar 2013: Rådmannen: her kan hundeparken ligge

Faksimile fra Fredrikstad Blad, 30. april 2014: Fabel-konkurs koster mer enn 10 millioner

Fortellerstemmen: Kanskje bygger de et hus med plass til enda flere bøker? For i den lille byen, Fredrikstad, må det være ekstra mange som liker å lese. Det mener i hvert fall kongen ser det ut til. Selv om han ikke helt vet hvordan det hele har seg.

Faksimile fra Fredrikstad Blad, 15. mars 2014: Skylder på Litteraturhuset

Faksimile fra Fredrikstad Blad, 22. juni 2016: Overskudd og optimisme, men Litteraturhuset er avhengig av økonomisk støtte

Fortellerstemmen: Men litteratur er jo fine greier uansett, ikke sant?

Bilder av forskjellige personer som strekes over med rødt. Super: SAMRØRE? Super: To Be Continued...»

KLAGEN:

Klager er Fredrikstad kommune, med skriftlig samtykke fra ordfører Jon-Ivar Nygård og varaordfører Kari Agerup.

Det anføres i klagen at de to filmene er tredje og fjerde i rekken av satiriske filmer om Fredrikstad kommunes håndtering av saker. Filmene er ikke lenket til Youtube eller lignende, men publisert direkte på Demokratens plattform. Demokraten har også framhevet at filmene er publisert eksklusivt hos Demokraten.

I Fredrikstad kommune har vi hatt den innstilling at vi må tåle at Demokraten publiserer filmer hvor man benytter satire for å kritisere institusjoner, og mennesker med makt. Samtidig er vi opptatt av at opplysningene satiren bygger på må ha rot i virkeligheten. Dette mener vi ikke er tilfellet i filmene, og særlig ikke i de siste to filmene "Kong Jon-Ivar og reguleringsplanen" og "Kong Jon-Ivar og visekong Kari".

I klagen vises det til følgende «faktagrunnlag»:

«Kong Jon-Ivar og reguleringsplanen

Et enstemmig planutvalg gir dispensasjoner fra gjeldende reguleringsplan 22.06.06.

Jon-Ivar Nygård er ikke medlem av planutvalget. På aktuelt tidspunkt er han medlem av kommunestyret og gruppeleder for Arbeiderpartiet. Saken ble ikke behandlet i kommunestyret.

Etter en omfattende klagebehandling ble dispensasjonene underkjent og det ble fattet vedtak om omregulering i 2010. Nygård var på dette tidspunktet gruppeleder for Arbeiderpartiet i opposisjon. Kommunen hadde «dronning» i denne valgperioden ved ordfører Eva Kristin Andersen (FrP). Planen sluttbehandles i Bystyret i 2012 og blir enstemmig vedtatt. Nygård har nå blitt «konge». Han er byens ordfører og leder bystyret under sluttbehandlingen.»

«Kong Jon-Ivar og visekongen Kari

Filmen spinner rundt en historie om et makeskifte Fredrikstad kommune foretok i 2009.

«Visekongen» Kari Agerup var på det tidspunktet ikke varaordfører. Byen ble styrt av en borgerlig koalisjon. «Visekonge» var Ingrid Willoch fra Høyre. Avtalen ble inngått etter enstemmig vedtak i Teknisk utvalg. Kari Agerup var ikke medlem der. Avtalen dreide seg dessuten ikke om branntomten nevnt i film, men en annen tomt. Initiativet til makeskifte kom fra kommunen.

I filmen fremstilles det som om Jon-Ivar Nygård ønsket Litteraturhus som en del av en deal. Faktum er at utbygger Frederiksborg A/S tok et slikt initiativ. Verken bygg eller virksomhet er kommunens. Det driftes privat. Det var ikke «konge» i Fredrikstad på tidspunktet, men «dronning» Eva Kristin Andersen (FrP).»

Fredrikstad kommune mener det er brudd på god presseskikk å ikke tilby kommunen samtidig imøtegåelse før den publiseres.

Det anføres videre i klagen at Harald Zwart er part i pågående konflikt med kommunen vedrørende en annen sak, utbygging i Husebukta på Hankø. Klager mener derfor at Zwart har en egeninteresse i å bryte ned kommunens troverdighet, noe som ikke er kommunisert tydelig i saken.

Kommunen mener publiseringene bryter med følgende punkter i Vær Varsom-plakaten: 2.3,

3.2, 4.1, 4.2, 4.14.

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt, og avvirket et møte, med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

Demokraten avviser klagen på alle punkter. Avisen slår innledningsvis fast at klagen dreier seg om at satiren ikke «har rot i virkeligheten», at kommunen skulle fått tilbud om samtidig imøtegåelse, og at filmskaperen er part i en annen konflikt med kommunen.

Videre: «Etter vår oppfatning dreier denne saken seg om satirens rammebetingelser ikke bare i journalistikken, men som en viktig ytring i et demokratisk samfunn. Vi understreker at satiren i de aktuelle filmene retter seg mot Fredrikstad-politikkens to fremste maktutøvere, ordføreren og varaordføreren, og mot politikken slik den er karakterisert i mediene av de fremste opposisjonspolitikere, og åpenbart oppfattes av mange velgere.»

Demokratens ansvarlige redaktør anfører videre at det ikke kan være tvilsomt at de som ser filmene «forstår at det er satire, med den rett til overdrivelse og karikering som er nødvendig for at denne sjangeren skal kunne oppfylle sin samfunnsrolle ved å sette politiske holdninger og handlinger i kontrast». Avisen mener filmene ikke utløser klagers rett til samtidig imøtegåelse, men retten til tilsvaret i ettertid, noe verken ordføreren eller varaordføreren har villet benytte seg av. Dessuten mener avisen at Zwarts konflikt med kommunen i en annen sak kan frata ham hans ytringsfrihet.

I tilsvaret opplyser redaktøren at man har gått gjennom samtlige PFU-saker vedrørende bruk av satire, ironi og parodi, og avisen kan ikke se at klagen fra Fredrikstad kommune skal kunne medføre at utvalget kan fravike sin klare holdning til satirens plass «innenfor rammene av pressens frie ytringer.

Det er vist til følgende tidligere klagesaker i PFU:

136A/15 Kvinnefronten mot NRK
162/13 Antirasistisk senter m.fl. mot Dagbladet
219/11 Per Garen mot NRK
175/09 Lars Føleide mot K7 Bulletin
044/97 Sofie Rogstad mot Dagbladet
132/97 African Youth in Norway mot Dagbladet

Avisen stiller spørsmål om hvorfor Fredrikstad kommunen er klager når det er to politikere som føler seg rammet av satiren i filmene. «Vi forstår ikke i hvilken kapasitet kommunen opptrer som klager. Vi tviler på at klagen er drøftet og klarert med politikere fra andre partier, for eksempel vært undergitt en demokratisk behandling i formannskapet, og vi kjenner ikke hvilken rolle administrasjonen spiller i klagebehandlingen. Det kan ikke være slik at fordi Arbeiderpartiets to toppolitikere vil ta til motmæle mot en politisk ytring, slik det faktiske forholdet er, skal kommunen opptre som klager!»

Avisen opplyser, i forbindelse med en debatt i avisens spalter om filmene, at «[S]elvfølgelig er innholdet i filmene grundig drøftet før publisering og Vær Varsom-plakaten lagt til grunn. Ikke minst har vi vurdert filmene i lys av hva PFU har sagt om den rolle satiren og parodien har for å belyse forhold av samfunnsmessig interesse.»

Videre: «Innhenting av samtidig imøtegåelse ville ikke ha avklart noe i forhold til temaene Zwart berører, bare en benektelse, og vi oppfatter heller ikke at dette er en sak der samtidig imøtegåelse skal innhentes. Derimot skal Demokraten stille sine spalter åpne for politikere og andre som vil benytte seg av retten til tilsvare. Det er viktig å understreke at satiren her er rettet mot mennesker som utøver betydelig politisk makt, og som har større ressurser enn de fleste til å besvare satiren.» Demokraten er heller ikke i tvil om at de som ser filmene forstår at det er satire og/eller parodi de blir utsatt for.

Kommunen anfører i sitt tilsvare at Demokraten på ingen måte har kommunisert med sine lesere om hva disse filmene er eller ikke er. Videre: «Det er et faktum at byens andre avis I(Fredriksstad Blad; sekr. anm.) har avvist å publisere filmene. De begrunner det blant annet med Harald Zwart sin rolle i nevnte utbyggingsak og det faktum at Harald Zwart har vært en støttespiller av partiet Høyre. Fredrikstad kommune stiller ikke på noen måte i tvil Harald Zwarts rett til å ytre seg. Det er åpenbart at han har ytringsfrihet og bruker den til fulle. Poenget med klagen er Demokratens rolle som formidler uten å klargjøre premissene for leser ut over å omtale filmene som eksklusive for Demokraten.

Angående kommunens klagerett, heter det i tilsvaret: «Jon-Ivar Nygård og Kari Agerup er henholdsvis kommunens ordfører og varaordførere. Ordfører er kommunens øverste rettslige representant. Det er liten tvil om at både de formelle roller og personene er mål for filmene. Begrepet samrøre er svært vanskelig både å definere og forholde seg til på en konstruktiv måte. Fredrikstad kommune har svært tydelige skillelinjer mellom politikk og administrasjon og det foreligger ingen konkrete synspunkt på hva dette samrøret skulle bestå i. Det foreligger således ei heller noen dokumentasjon. Det at en opposisjon og en partsinteresse i en byggesak gir uttrykk for noe slikt kan neppe tillegges særlig vekt. Det gjelder særlig når vi vet at partiet Høyre og Truls Velgaard (nevnt senere i tilsvaret) har mottatt betydelig valgkampstøtte fra Harald Zwart i form av valgkampfilmer ved kommunevalget i 2015.»

Kommunen viser ellers til den opprinnelige klagen.

Demokraten er forbauset over kommunens anførsel om at avisen ikke har kommunisert hva filmene er, eller ikke er. «Faktum er at Zwart-filmene har alle kjennetegn på satire og parodi, og vi har ikke registrert at noen har oppfattet filmene på noen annen måte. Tvert imot er filmene blitt gjenstand for stor interesse og omtale langt utenfor vårt nedslagsfelt nettopp fordi filmene fremstiller omstridte politiske handlinger på en satirisk og parodisk måte.

Satiren og parodien kan ikke vurderes etter krav til saklighet; det er den betydning satire og parodi har for den politiske debatten og de frie ytringene som legitimerer de vide presseetiske rammer sjangeren må ha. Selvfølgelig kan sjangeren ramme hardt, slik den uten tvil gjorde da Trygdekontoret og Thomas Seltzers gikk løs på Kari Jaquesson. Nå forsøker Fredrikstad-ordførere og varaordførere å bruke PFU til å stoppe Harald Zwart fra å levere flere rammende parodier og satirer over kommunal saksbehandling, og naturligvis skremme Demokraten til ikke å publisere filmer i samme sjanger.»

Det anføres at Zwarts parodiske og satiriske ytringer retter seg mot ordføreren og varaordføreren som politikere. «Dette er ingen rettslig tvist der ordføreren må fremstå som kommunens øverste rettslige representant. Det må derimot ordføreren gjøre når varslerne nå har anmeldt kommunen og kommunetoppene i den såkalte anleggsbidragsmodellen - hvor lederen i teknisk etat ble tvunget til å forlate jobben. Vi mener ordfører Jon-Ivar Nygaard og varaordfører Kari Agerup derfor misbruker sin stilling, kommunens autoritet og skattebetalernes penger ved å la Fredrikstad kommune opptre som klager i denne saken.»

Avisen mener en fellende uttalelse i PFU i denne saken vil innskrenke ytringsfriheten på et saksområde der ytringsfriheten spiller en viktig rolle. «Det kan ikke understrekes sterkt nok at det er gjennom den åpne debatten at offentligheten kan kontrollere politikerne og administrasjonen. I denne sammenhengen har parodien og satiren en viktig betydning for å stimulere debatten. Ordføreren og varaordføreren burde gått ut i en åpen debatt med et tilsvar. Når de avviser vårt tilbud, er det fordi de ikke vil delta i debatten. De vil heller bruke PFU til å forsøke å stoppe Demokraten fra å vise flere Zwart-filmer. Klagen og tilsvaret fremstår også som politiske innlegg formulert av Fredrikstad Arbeiderparti. Derfor er det uhørt at Fredrikstad kommune står som klager.»